

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ของเยาวชนในภาคการศึกษา ของสหรัฐอเมริกา^๑

การสื่อสารของสื่อใหม่หรือสื่อ Social Media ในปัจจุบัน เช่น Facebook Instagram YouTube มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ซึ่งผู้บริโภคไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารหากแต่ยังสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา และสื่อผู้ผลิตเนื้อหายังจำเป็นต้องปรับสถานะเป็นผู้รับเนื้อหาจากผู้บริโภค ในอีกทางหนึ่ง ซึ่งล้วนเป็นรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างจากการสื่อสารทางเดียวในรูปแบบเดิม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ ที่สื่อมีบทบาทในการผลิตเนื้อหาและผู้บริโภคมีสถานะเป็นผู้รับสาร^๒

การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นพื้นที่อิสระที่ผู้คนสามารถแสดงเนื้อหา ความคิดเห็น เป็นช่องทางเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขอบเขต ความท้าทายที่สำคัญสำหรับบริบทดังกล่าวคือการบริโภคเนื้อหาที่อาจไม่ได้รับการกลั่นกรองอย่างถูกต้องเหมาะสม การรับรู้ข้อมูลที่ผิด บิดเบือน หรือข้อมูลที่มีเนื้อหาเป็นการยุยงให้เกิดความรุนแรงโดยมีวัตถุประสงค์สร้างความเกลียดชังระหว่างบุคคล (Hate Speech) และโดยที่อายุของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าถึงสื่อและการตอบสนองต่อสื่อ^๓ การบริโภคเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมโดยขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ หรือใช้วิจารณญาณทบทวนเนื้อหาอย่างถูกต้องอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยเฉพาะที่จะเกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ปัจจุบันจึงเห็นภาคการศึกษาในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) บทความนี้จะขอนำเสนอสภาพปัญหาและแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในภาคการศึกษาของสหรัฐอเมริกา โดยมีสาระสำคัญที่น่าสนใจดังนี้

ประการแรก บริบทสังคมของสหรัฐฯ ปัจจุบัน ประชาชนได้พึ่งพาข้อมูลจากสื่อโซเชียลมีเดีย และสื่อดิจิทัลในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งในมิติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงมีความกังวลด้านความมั่นคงของรัฐที่อาจเกิดขึ้นในรูปแบบของสงครามข้อมูล (information warfare) ความหวาดระแวงที่รัสเซีย จีน อิหร่านอาจใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลโน้มน้าวให้ประชาชนสหรัฐฯ เกิดความแตกแยกและขยายอิทธิพลสู่สหรัฐฯ^๔ ขณะนี้ ได้มีการคำนึงถึงความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ของเยาวชนในภาคการศึกษาในระดับรัฐบาลกลาง (Federal Level) เนื่องจากปัจจุบันบางรัฐ

^๑ บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เขียนโดย นางสาวปิยะขวัญ ชมชื่น บุคลากรจัดทำข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๒ คู่มือ “เรียนรู้เรื่องสื่อ” กระทรวงวัฒนธรรม

https://www.m-culture.go.th/surveillance/article_attach/article_fileattach_20161010093922.pdf

^๓ การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร Media Literacy: Keeping Pace with Information Age ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุบผา เมฆศรีทองคำ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16.pdf

^๔ มาตรา ๒ ของร่างกฎหมาย Digital Citizenship and Media Literacy Act เข้าถึงได้ที่นี้

<https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/4668/text>

มีความสามารถในการส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องดังกล่าว แต่อีกหลายรัฐต้องการงบประมาณสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาวิธีการประเมินผล และการฝึกอบรมครู^๕

ประการที่สอง เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สหรัฐอเมริกาได้พิจารณาร่างกฎหมาย Digital Citizenship and Media Literacy Act^๖ โดยกำหนดนิยามให้ Digital Citizenship^๗ หมายถึง พลเมืองที่มีความสามารถในการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างปลอดภัย (safely) มีความรับผิดชอบ (responsibly) มีจริยธรรม (ethically) มีความสามารถในการสร้างและแบ่งปันเนื้อหาโดยมีความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงประเด็นทางกฎหมายและจริยธรรม มีส่วนร่วมในการรับรู้และสร้างสื่อทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และกำหนดให้ Media Literacy^๘ หมายถึง การมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อที่มีความหลากหลายอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล ความสามารถในการตัดสินใจและการใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบโดยตระหนักได้ว่าการใช้สื่อและเทคโนโลยีส่งผลต่อชีวิตส่วนตัวและในทางสาธารณะอย่างไร

โดยร่างกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญเป็นการสนับสนุนงบประมาณจำนวน ๒๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ^๙ แก่หน่วยงานทางการศึกษาของรัฐทั้งในระดับรัฐ (State educational agency) และระดับท้องถิ่น (local

^๕ A National Media Literacy Legislation Call-to-Action Campaign

<https://medialiteracynow.org/a-national-media-literacy-legislation-call-to-action-campaign/>

^๖ เข้าถึงร่างกฎหมาย Digital Citizenship and Media Literacy Act ได้ที่นี่

<https://www.congress.gov/bills/116th-congress/house-bill/4668/text>

^๗ (4) DIGITAL CITIZENSHIP.—The term “digital citizenship” means the ability to—

- (A) safely, responsibly, and ethically use communication technologies and digital information technology tools and platforms;
- (B) create and share media content using principles of social and civic responsibility and with awareness of the legal and ethical issues involved; and
- (C) participate in the political, economic, social, and cultural aspects of life related to technology, communications, and the digital world by consuming and creating digital content, including media.

^๘ (5) MEDIA LITERACY.—The term “media literacy” means the ability to—

- (A) access relevant and accurate information through media in a variety of forms;
- (B) critically analyze media content and the influences of different forms of media;
- (C) evaluate the comprehensiveness, relevance, credibility, authority, and accuracy of information;
- (D) make educated decisions based on information obtained from media and digital sources;
- (E) operate various forms of technology and digital tools; and
- (F) reflect on how the use of media and technology may affect private and public life

^๙ SEC. 7. AUTHORIZATION OF APPROPRIATIONS.

educational agency) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ในภาคการศึกษา

ประการที่สาม ร่างกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะทำงานในระดับรัฐ (Media Literacy Advisory Council) และระดับรัฐบาลกลาง (Federal Advisory Council) โดยกำหนดให้คณะทำงานระดับรัฐ มีหน้าที่จัดทำแนวทางการเป็นพลเมืองดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ กำหนดแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการศึกษ การรู้เท่าทันสื่อ (best practices) กำหนดรูปแบบและนโยบายการจัดหลักสูตรโดยให้ความสำคัญกับหัวข้อ การรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล (Kindergarten) ถึงระดับชั้นเกรด ๑๒ หรือระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนของรัฐ^{๑๐} ศึกษาวิจัยเพื่อประเมินความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและ ความสามารถในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียน ครู หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ปรับปรุงแนวทางการพัฒนา เป็นรายปี รวมถึงให้ความช่วยเหลือหน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นในการพัฒนาหน่วยการเรียนการสอน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มสาขาวิชาใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่ พัฒนาวิธีการประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียน และพัฒนาวิชาชีพครูในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

ขณะที่ คณะทำงานระดับรัฐบาลกลาง (FEDERAL ADVISORY COUNCIL) มีหน้าที่สนับสนุน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (Secretary of Education) ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ช่วยพัฒนา หลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาด้านความรู้เท่าทันสื่อแก่หน่วยงานภาคการศึกษาของรัฐทั้งในระดับรัฐและระดับ ท้องถิ่น^{๑๑} ซึ่งองค์ประกอบของคณะทำงานทั้งสองคณะจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาการรู้เท่าทันสื่อ

There are authorized to be appropriated to carry out this Act \$20,000,000 for each of fiscal years 2020, 2022, and 2024.

^{๑๐} ระบบการศึกษาของอเมริกาแบ่งออกเป็น Grade 1 – 12 โดยมีทั้งหมด 3 ช่วงได้แก่

ช่วงที่ ๑ Grade ๑ - ๖ ระดับประถมศึกษา (Elementary School)

ช่วงที่ ๒ Grade ๗ - ๘ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High School)

ช่วงที่ ๓ Grade ๙ - ๑๒ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior High School)

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

<https://www.bic.moe.go.th/index.php/twi-pakee-menu/northamerica-menu/item/3645-usa-education-system-2013-10-17>

^{๑๑} SEC. 4. FEDERAL ADVISORY COUNCIL.

(a) IN GENERAL.—The Secretary shall establish a Federal Advisory Council to assist the Secretary in evaluating and awarding grants under this section 3 and developing and making available to States and local educational agencies evidence-based model curricula and standards for media literacy education.

(b) COMPOSITION.—The Advisory Council shall—

(1) include representation from rural and urban local educational agencies, small and large schools, high- and low-resource schools, teachers of children with disabilities, and schools in communities from diverse racial and ethnic backgrounds; and

ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านการศึกษา ครู บรรณารักษ์ นักการศึกษา นักเรียน ผู้แทนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้แทนจากหน่วยงานการศึกษาในระดับท้องถิ่น ชนบท และเมืองทั้งที่มาจาก โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีทรัพยากรแตกต่างกัน ครูที่ดูแลนักเรียนที่มีความเสี่ยงและเด็กพิการ ตลอดจนโรงเรียนในชุมชนที่มีภูมิหลังทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่หลากหลาย^{๑๖}

ประการที่สี่ ร่างกฎหมายดังกล่าวควรมีข้อกำหนดในการจัดทำแนวทางการพัฒนาพลเมืองดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อสำหรับหน่วยงานภาคการศึกษาระดับรัฐ ซึ่งจะต้องเป็นการส่งเสริมสมรรถนะให้นักเรียน มีความสามารถ ดังนี้

๑. มีความคล่องแคล่วในการค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศ (research and information fluency)
๒. มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving skills)
๓. มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการทำงานของเทคโนโลยี (technology operations and concepts)
๔. มีข้อมูลและความรู้ทางเทคโนโลยี (information and technological literacy)
๕. มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดแบบแผนและตัวแทนของสื่อ (concepts of media representation and stereotyping)
๖. มีความเข้าใจเนื้อหาของสื่อทั้งที่สื่อสารโดยนัยและโดยชัดแจ้ง (understanding of explicit and implicit media messages)
๗. มีความเข้าใจในคุณค่าและมีมุมมองจากเนื้อหาของสื่อทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏในเนื้อหา (understanding of values and points of view that are included and excluded in media content)
๘. มีความเข้าใจว่าสื่อมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมอย่างไร (understanding of how media may influence ideas and behaviors)

---

(2) be composed of experts in media literacy and digital citizenship, including academic experts, individuals from nonprofit organizations, individuals with expertise in education for at-risk students, and students who are children with disabilities, teachers, librarians, representatives from parent associations, educators, administrators, students, and other stake holders.

^{๑๖} (B) MEDIA LITERACY ADVISORY COUNCIL.—

(i) MEMBERS.—The Media Literacy Advisory Council described in subparagraph (A)(i) shall include experts in media literacy, including academic experts, individuals from nonprofit organizations, individuals with expertise in education for students who are children with disabilities, teachers, librarians, representatives from parent organizations, educators, administrators, students, and other stakeholders.

(ii) DIVERSITY OF REPRESENTATION.—Such membership shall include representation from rural and urban local educational agencies, small and large schools, high- and low-resource schools, teachers of at-risk students and children with disabilities, and schools in communities from diverse racial and ethnic backgrounds.

๙. มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสื่อที่หลากหลายและสามารถประเมินคุณภาพของแหล่งที่มาของสื่อ (understanding of the importance of obtaining information from multiple media sources and evaluating sources for quality)
๑๐. มีความเข้าใจว่าข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างไรโดยการทำงานของอัลกอริทึมและเข้าใจในเทคโนโลยีโลกเสมือน^{๑๓} (understanding how information on digital platforms can be altered through algorithms, editing, and augmented reality)
๑๑. มีความสามารถในการสร้างสื่อโดยมีความรับผิดชอบต่อสังคม (ability to create media in civically and socially responsible ways)

ประการสุดท้าย นอกจากการดำเนินการในระดับรัฐบาลกลาง ปัจจุบันระดับมลรัฐได้มีการแก้ไขหลักสูตรการศึกษาทั้งที่เป็นการดำเนินการในรูปแบบนโยบายและมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งจากการสำรวจขององค์กร Media Literacy Now^{๑๔} พบว่ามีจำนวนสองรัฐที่ใช้มาตรการทางกฎหมาย (State Law) ในเชิงรุก ได้แก่ ฟลอริดา และโอไฮโอ โดยฟลอริดาได้ปรับปรุงกฎหมายการศึกษาซึ่งได้กำหนดให้หน่วยงานการศึกษาของรัฐเพิ่มเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับมาตรฐานการศึกษาในระดับ K-12 ของโรงเรียนรัฐบาล และกำหนดให้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรจะต้องบูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) การแก้ปัญหา (problem-solving) การสื่อสาร (communication) การอ่านการเขียน (reading, and writing skills) ทักษะทางคณิตศาสตร์ (mathematics skills) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (collaboration skills) ทักษะการเรียนรู้ตามบริบทและการประยุกต์ใช้ (contextual and applied-learning skills) ทักษะการรู้เทคโนโลยี (technology-literacy skills) การรู้ข้อมูลและสื่อ (information and media literacy skills) และทักษะการมีส่วนร่วมของพลเมือง (civic-engagement skills) เป็นต้น^{๑๕}

^{๑๓} Augmented reality คือ การนำเทคโนโลยีมาผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน

^{๑๔} U.S. Media Literacy Policy Report 2020 เข้าถึงได้ที่ <https://medialiteracynow.org/u-s-media-literacy-policy-report-2020/>

^{๑๕} Title XLVIII-20 EDUCATION CODE - Chapter 1003PUBLIC K-12 EDUCATION - SECTION 41Next Generation Sunshine State Standards. 11003.41 Next Generation Sunshine State Standards.—

(1) Next Generation Sunshine State Standards establish the core content of the curricula to be taught in the state and specify the core content knowledge and skills that K-12 public school students are expected to acquire. Standards must be rigorous and relevant and provide for the logical, sequential progression of core curricular content that incrementally increases a student's core content knowledge and skills over time. Curricular content for all subjects must integrate critical-thinking, problem-solving, and workforce-literacy skills; communication, reading, and writing skills; mathematics skills; collaboration skills; contextual and applied-learning skills; technology-literacy skills; **information and media-literacy skills**; and civic-engagement skills. The standards must include distinct grade-level expectations for the core content knowledge and skills that a student is expected to have acquired by each individual grade level from kindergarten through grade 8. The

ขณะที่รัฐโอไฮโอได้ปรับปรุงกฎหมายการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยให้คณะกรรมการการศึกษาของรัฐ (State Board of Education) มีหน้าที่ในการปรับปรุงมาตรฐานทางวิชาการทางการศึกษาเป็นระยะ และจะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าการกำหนดเนื้อหาและทักษะทางวิชาการได้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ และชุดทักษะที่ส่งเสริมการรู้ข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี^{๑๖}

นอกจากสองรัฐดังกล่าว ขณะนี้รัฐอื่น ๆ ของสหรัฐฯ ได้ดำเนินการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในระดับนโยบาย ผ่านกลไกของหน่วยงานด้านการศึกษาของแต่ละรัฐ และปัจจุบันแต่ละรัฐได้ตื่นตัวที่จะดำเนินการบรรจุเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและการเป็นพลเมืองดิจิทัลในรูปแบบของมาตรการทางกฎหมายมากขึ้น^{๑๗}

อย่างไรก็ดี เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ยังคงต้องติดตามต่อไปว่าหากกฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับ สหรัฐอเมริกาจะสามารถดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อในหมู่เยาวชนของสหรัฐฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

*****

---

standards for grades 9 through 12 may be organized by grade clusters of more than one grade level except as otherwise provided for visual and performing arts, physical education, health, and foreign language standards.
^{๑๖} Ohio Revised Code » Title [33] XXXIII EDUCATION - LIBRARIES » Chapter 3301: DEPARTMENT OF EDUCATION 3301.079 Academic standards - model curriculum. (A) (1) The state board of education periodically shall adopt statewide academic standards with emphasis on coherence, focus, and essential knowledge and that are more challenging and demanding when compared to international standards for each of grades kindergarten through twelve in English language arts, mathematics, science, and social studies.

(a) The state board shall ensure that the standards do all of the following:

(i) Include the essential academic content and skills that students are expected to know and be able to do at each grade level that will allow each student to be prepared for postsecondary instruction and the workplace for success in the twenty-first century;

(ii) **Include the development of skill sets that promote information, media, and technological literacy;**

(iii) Include interdisciplinary, project-based, real-world learning opportunities;

(iv) Instill life-long learning by providing essential knowledge and skills based in the liberal arts tradition, as well as science, technology, engineering, mathematics, and career-technical education;

(v) Be clearly written, transparent, and understandable by parents, educators, and the general public.

<http://codes.ohio.gov/orc/3301.079>

^{๑๗} อ่างแล้วเชิงอรุณที่ ๑๔